

Чи проводилися спеціальні акції окупантів щодо насильницького вивезення до нацистського райху неповнолітніх українців?

Зазвичай неповнолітніх вивозили до нацистського Райху разом із дорослими. Однак поряд з цим проводилися й спеціальні акції окупантів, які стосувалися неповнолітніх громадян. Відомством Ф. Заукеля була створена спеціальна програма, якою передбачалася насильницька мобілізація цивільного населення підкупаційної України обох статей, починаючи з 15-річного віку. Проте в міру загострення проблеми трудових ресурсів у нацистській Німеччині стає типовим явищем насильницьке вербування й набагато менших за віком неповнолітніх українців. В останні ж місяці нацистської окупації України, які співпали із «тотальною мобілізацією» в Райху, рік малолітніх українських невільників знизився до 12, а то й 10 років. Розпочате в 1942 р. масове вивезення неповнолітніх до Райху досягло своїх пікових величин у 1943 р., набравши на завершальних етапах окупації характеру масштабних депортацій. Лише з Ворошиловградської області до Райху було відправлено 9 тис. дітей і піддітків, з м. Макіївки – 700, з Томаківського району (Дніпропетровщина) – 242.

Об'єктом насильницької мобілізації стали й вихованці сиротинців. Так, з дитбудинку у Сокольниках (м. Харків) було відправлено до Німеччини 18 дітей 1933–1938 рр. народження, з дитбудинку № 1 м. Красноград – 37 (1931–1941 р. н.). Формально цих дітей мали всиновити німецькі родини, однак їх відразу чи через деякий час чекала принизлива роль домашньої прислуги.

Спеціальним таємним меморандумом, який був схвалений А. Гітлером, передбачалася відправка на територію Райху щонайменше 40–50 тис. неповнолітніх віком від 10 до 14 років для навчання їх робітничим професіям та подальшого використання на роботах у Німеччині. На думку творців цього проєкту, «ця акція має на меті... скоротити його (Радянського Союзу – авт.) біологічний потенціал у майбутньому».

У 1943 р. німецькою військовою владою та колабораціоністами було проведено спеціальну мобілізаційну операцію під кодовою назвою «Hei Action», яка й передбачала реалізацію означених вище людоїдських планів нацистів. У ході цієї акції до Райху було відправлено десятки тисяч українських дітей і піддітків віком 10–14 років. Лише обставини воєнно-стратегічного плану завадили окупантам повною мірою зреалізувати передбачені заходи.

Навесні 1943 р. окупанти масово відправляли до Німеччини українських дівчаток, починаючи з 14-річного віку. Ця швидкоплинна й жорстока методами акція проводилася відповідно до директиви Г. Гімлера про термінову мобілізацію 500 тис. юних українок для рутинної й виснажливої роботи в домашньому господарстві німців. При цьому завербовані дівчата мали бути абсолютно здоровими, мати міцну статуру й бути зовнішньо схожими на німкень. У «Вказівках райхсфюрера СС і шефа поліції про використання жіночого робітничого персоналу (східних робітників) у домашньому господарстві Німеччини» наголошувалося на необхідності «грубої селекції» з метою

запобігання «прийому до Німеччини осіб з расово чужою, примітивно східною... зовнішністю».

Украї важкі умови рабської праці в Райху, розлука з рідними й близькими оберталися катастрофічним погіршенням фізичного й психічного здоров'я неповнолітніх, прирікало їх на поневіряння й фактичне сирітство, породжувало посттравматичний синдром.

Бібліографія

Голиш Г. М. У вирі війни. Становище неповнолітніх громадян України в 1941-1945 рр. Черкаси, 2005.

Григорій ГОЛИШ, Лариса ЛИСИЦЯ